

1935 senesi dünya maden durumu

1935 senesi zarfında maden Hatlarında umumî bir yükseliş ve istikrar vardır. Yalnız müstesna olarak gümüşün istikrarsızlığı göze çarpmaktadır. Bunda bazı cebri tedbirlerin müessir olduğu tahmin edilebilir. Bilhassa 19 Haziran 1934 tarihli Amerikanın gümüş satın alma kanunu, Amerika hazinesinin gümüş stokunu üçte bir miktarında artırmak salâhiyeti ve bunu fiilî sahaya çıkarması gümüş piyasasını birden yükseltmiştir.

Gümüş— Londra gümüş piyasası 1933 senesi ikinci kânununda eh aşağı fiat 16,5 iken, 1934 senesi 1 mayısında 18 1/3 ve 1935 senesi 1 mayısında da en yüksek fiat 37 1/4 e kadar çıkmıştır. Aynı zaman zarfında Nevyork borsası ise, 1933 senesi ikinci kânununda en aşağı fiat 29,5 sent iken 1935 senesi nisanında 81 sent'e kadar yükselmiştir. Fakat gümüş piyasası bu yüksek kıymeti aldıktan sonra yavaş yavaş düşmeye başlamış Londra'da 29 pens ve Nevyork'da da 65 sent fiat kaydetmiştir. 9 birinci kânunda gümüş fiati Londra'da 21 pens'e kadar ve Nevyork'da da 50 sent'e düştü. Bunun hakikî sebebi meçhul olmakla beraber İngiliz lirasını korumak, Cinde yeni bir kâğıt para rejiminin tesisine mâni olmak ve yahut Meksika gibi gümüş istihsal ve Çin gibi gümüş muhafaza eden memleketlere karşı Londra borsasında Amerika hazinesi için gümüş satın almaktan vazgeçilmesi âmil olmuştur, denilmektedir.

Kalay- Kalay fiyatına gelince, 1926 -1927 senelerinde beher tonu 300 İngiliz lirasını aşmışken, 1930 senesinde fiat 100 İngiliz lirasından aşağı düştü. Fakat 1931 senesinde yapılan

hususî anlaşmalarla istihsalât birçok kayıtlara tâbi tutulmuştur. 1932 senesi ikinci üç ayından itibaren istihsal 1929 senesine nazaran üçte bir raddesine kadar tedricen indirildi, ve kalay piyasası da 1933 senesinin sonuna doğru 200 İngiliz lirasına kadar çıktı; aynı zamanda stok miktarı da 66.000 tondan 45.000 tona düştü.

1933 senesinin sonuna doğru Fransa'da kalay istihlâki 12,8 % azalmış ise de buna mukabil Amerikada 40 % ve Rusyada 30 % çoğaldığından, umumî sarfiyat 138.415 tonu bularak bir sene evvelkinden 20 % bir fazlalık göstermiştir. 1934 senesi birinci kânununda 33 % den 40 % a çıkarılan istihsalât, 1935 senesi Nisanı başında 45 % i bulmuştur, ve son altı ay zarfında bu miktar 90 % oldu. Stokların azalması bu madenin istikbaline bir önem vermektedir.

4 birinci teşrinde en fazla 248 İngiliz lirasına çıkan kalay piyasası bütün sene 220-230 İngiliz lirası üzerinden istikrar kesbettiğini görüyoruz.

Bakır — Müstahsiller arasında vaki hususî anlaşma ile bakır istihsalâtının kontrolü temin edildiğinden bu madenin durumu sağlamlaşmıştır. Son seneler zarfında istihsal ile istihlâk arasındaki büyük farktan ötürü bakır piyasası en tehlikeli bir vaziyet arz ediyordu. Bu sebepten bakır fiyatları mütemediyen düştü. 1920 de 97 İngiliz lirası 1929 da 75 İngiliz lirası iken İngiliz lirasının düşmesine rağmen, 1932 ve 1933 te 32 İngiliz lirasına kadar düştü. 1934 senesi şubatında 34 İngiliz lirasına çıkan bakır fiyatı aynı senenin ilk teşrininde 26 İn-

giliz lirasına kadar indi, bu miktar dünya bakır fiyatında hiç görülmemişti. Bakır istihlâki de son senelerde normal kabul edilmeyecek derecede garabet göstermişti. Meselâ 1929 da istihlâk 2.000.000 ton, 1930 da 500.000 ton 1933 te 970.000 ton ve 1934 te 1.200.000 tonda ki, 1934 istihlâki bile umumî istihlâtin aşağısında kalıyordu.

Dünya bakır piyasasının 70 % ini temin eden müstahsillerin 1935 martında Newyork'da toplanmasıyla yapılan anlaşma bakır piyasasını sağlamlaştırmıştır. Bu anlaşmaya göre 1 hazirandan itibaren umumî istihlâlden 30 % kadar azaltılma kabul edilmiştir. Maamafih siyasi vaziyetten ötürü bakır istihlâki de hissedilir derece arttığından dünya stokları mühim miktarda azalmıştır. Meselâ 1935 senesi ikinci kânununda dünya stoku 588.000 ton iken aynı senenin ikinci teşrininde 476.000 tona düşmüştür, ki 112.000 tonluk azalış küçük görülemez. Bu hususta tam bir fikir edinilmek üzere 1935 senesi 10 aylık stok mevcutlarını yazıyoruz:

1935	ikinci kânunun sonu	588.250
»	Şubat	» 579.500
»	Mart	» 585.000
»	Nisan	» 585.500
»	Mayıs	» 582.000
»	Haziran	» 581.700
»	Temmuz	» 571.300
»	Ağustos	» 549.800
»	Eylül	» 531.600
»	Birinci teşrin	» 496.500
»	ikinci	» 476.700

1935 senesi zarfındaki talebe gelince: ikinci kânundan hazirana kadar ayda 120.000 tonla 130.000 ton arasında kalmış fakat temmuzdan itibaren oldukça artmış ve ilkteşrinde istihlâk miktarı 164.000 tonu geçerek 1929 senesinin istisnâ istihlâk miktarına yaklaşmıştır.

Bakırın son zamanlardaki vaziyeti istikbal için ümit vermektedir. Umumî kanaate göre 1936 senesinde talep artacaktır. Bu takdirde stok mevcutları azalacağından bakır piyasasının daha ziyade sağlamlaşacağından şüphe edilemez. Maamafih fiyatların daha fazla artacağı beklenmektedir. Çünkü anlaşmayı imza eden müstahsiller yeniden ocaklar açılmasına mâni

olmak için Hatların çok fazla artışına taraftar değildirlir. Filhakika madeni ucuza mal eden müstahsiller - Cenubî Amerikada maliyet fiyatları 20- 23 ingiliz lirası arasında tahavvül etmekte olduğu söylenmektedir - istihlâtlarını çoğaltmaları menfaatleri icabıdır. Rhokang Cbrperation ve Roan Antelope müesseselerinin başkanları bu tarzda mütalea beyan etmişlerdir.

Kurşun — 1925 yılında kurşun fiyatı vasatî 36 ingiliz lirası iken 1932 senesi haziranında bu fiyat 9 sterlin'e kadar düşmüş, 1933 ve 1934 senelerinde 11 ile 12 ingiliz lirası arasında kalmıştır ki, bu da ingiliz lirasının sukutuna göre 7 altın liradan daha aşağıdır. Bu durumu da dünya kurşun piyasası hiçbir zaman kaydetmemişti. Fakat 1935 senesinde yapılan anlaşma kurşun fiyatının yükselmesinde ve istikrarında mühim bir âmil olmuştur.

Kurşun fiyatı 1935 senesi ilk üç ayında 10 ingiliz lirasının biraz üstünde iken, birinci teşrinde 20 ingiliz lirasına kadar yükselmiş ve bu tarihten sonra tekrar 16 liraya düşmüştür.

Çinko — Diğer madenlerin aksine olarak çinko Hatları istikrarsızlık göstermiştir. Buna da bilhassa sebep müstahsiller arasında 1931 senesinde yapılan anlaşmanın bozulmasıdır.

1925 senesinde kurşun fiyatı vasatî olarak 36 lira iken 1929 da 25 liraya düşmüştür. 1934 senesinde yukarıda yazdığımız anlaşmadan ötürü çinko fiyatı kurşun kadar feci bir vaziyette bulunmamıştı. Fakat ne de olsa kriz bu cevher üzerinde de tesirden hâli kalmamış, 1934 senesinde 16 sterlin olan fiyat ikincikânun ve şubat aylarında 12 liraya kadar düşmüştür. Son zamanlarda fiyat 15 liradan biraz daha aşağıdır.

Yukardaki tahlilden sonra bu dört cevherin bir sene evvelkine nazaran vaziyetini göstermek üzere aşağıdaki tabloyu yazıyoruz:

Dünya istihsalı

	1935	1934
Bakır	1.503.000	1.253.683
Kalay	142.000	114.000
Kurşun	1.368.000	1.323.000
Çinko	1.310.000	1.171.000

Dünya istihlâki

	1935	1934
Bakır	1.614.500	1.348.100
Kalay	140.500	130.000
Kurşun	1.465.000	1.363.900
Çinko	1.310.000	1.161.100

Gerek istihsal gerekse istihlâkin artışı umumî maden durumunun sağlamlığını göstermektedir, ve bu sağlamlık neticesi olarak da bir sene evvelkine nazaran Hatlarda aşağıda görüleceği üzere bir artış vardır.

Maden Fiatları Yıllık Vasatısı

	1935	1934
Bakır standard	31 18/1	30 6/4 1/2
Kalay	225 14/2	230 7/4 3/4
Kurşun	14 4/11	11-/1
Çinko	14 1/10	13 15/6
Gümüş (onz) peni	29	22.9
Altın (onz) şilin	142	136/8

Mamafih 1935 senesi zarfında maden fiatları seyrini takip edebilmek için kısmı mah-

susumuzda, Londra borsasının aylık vasati fiatları üzerine grafikler sona bağlıdır.

ikinci derece gelen maden cevherleri arasında krize rağmen en iyi vaziyet temin eden anti-muan'dır. Mezkûr maden cevherinin fiatı uzun müddet Londra borsasında 40 ingiliz lirası iken 1934 senesi sonunda bu fiat 75 sterline kadar çıkmıştır 1935 de ise bu fiat 80 İngiliz lirasını bulmuş ve son aylarda 77 ingiliz lirası üzerinde durmuştur.

Civa cereyanına gelince, 1933 senesinde 75 librelük şişesinin fiatı 10 ingiliz lirası iken, 1934 de 12 ve 1935 de de 13 ingiliz lirası olmuştur.

1933 de tonu 250 İngiliz lirası olan nikel, 1934de 201 İngiliz lirasına düşmüş ve elyevm bu kıymetini muhafaza etmektedir.

Çinin Volfram cevherinin 1933 de beher derecesi 10 şilin iken, 1934 de 40 şilin olmuş ve 1935de de bu fiat 35 şilin raddesindedir.

Platine gelince, Londrada beher onz'u 7-8 ingiliz lirası arasında olan fiatı Paris'te 1 kg. 20.000 franktan biraz aşağıdır.

Alüminyum'un tonu 100 ingiliz lirası etrafındadır.